

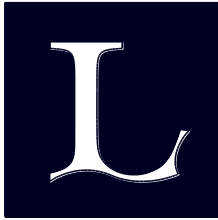
Sambolagen

Skydd för svagare parten

Anna Lindberg

Filosofie kandidatexamen
Rättsvetenskap

Luleå tekniska universitet
Institutionen för ekonomi, teknik och samhälle

Luleå tekniska universitet
Institutionen för ekonomi, teknik och samhälle
Avdelningen för samhällsvetenskap

Sambolagen - Skydd för svagare parten

Anna Lindberg

Kurs: C-uppsats 15 hp
Vårterminen 2012
Rättsvetenskapsprogrammet 180 hp

SAMMANFATTNING

Samboförhållanden har blivit allt vanligare i Sverige sedan 1960-talet så därför blir väldigt många människor berörda av sambolagen. Syftet med denna uppsats var att ta reda på vad det finns för skydd för den svagare parten i ett samboförhållande, eftersom det är en av tankarna bakom den nya sambolagen. Jag har även tittat på vilka regler som gäller för bodelning när ett samboförhållande har upphört. Avsikten är att ge en övergripande bild över sambolagen med utgångspunkt från skydd för den svagare parten i ett samboförhållande och vilka regler som gäller för bodelning när ett samboförhållande upphör. Jag har också funderat lite på vad det egentligen är som innefattar begreppet svagare part och vad det är som ingår i sambors gemensamma bostad och bohag. Vad har de båda parterna för skydd när de ska separera? Jag har avgränsat mig till den svenska lagstiftningen och har mestadels använt mig av sambolagen. Jag har även tittat lite på vad som gäller för äktenskap, för att lättare kunna se de juridiska skillnader som finns mellan äktenskap och samboskap. Jag har även försökt ta reda på vad som händer när barn finns med i förhållandet och hur detta påverkas genom valet av förhållande, sambo eller äktenskap. Den metod som jag har använt mig av är en traditionell juridisk metod, jag har studerat lagen, förarbeten, praxis och doktrin.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Inledning.....	1
1.1 Syfte.....	1
1.2 Frågeställningar	1
1.3 Metod.....	1
1.4 Avgränsningar	1
2. Teori	3
2.1 Historia	3
2.2 Allmänt.....	4
Vad avses med sambor	4
Underhållsskydd.....	4
Upplösning av samboförhållandet	4
Bodelning.....	5
Parternas egendom	5
Jämkning.....	6
Samboavtal.....	7
2.3 Äktenskap	8
Underhåll	8
Separation	9
2.4 Barn.....	10
Föräldraskap	10
Vårdnad.....	10
Adoption	11
Separation	11
2.5 Arvsrätt.....	12
Bouppteckning	12
Arv	12
Testamente	13
3. Praxis.....	14
NJA 2003 s. 650.....	14
NJA 2004 s. 542.....	16

NJA 2006 s. 206.....	17
4. Diskussion.....	18
5. Referenser.....	23

1. INLEDNING

Sedan 1960-talet har samboförhållanden blivit allt mer vanliga. I Sverige är ungefär en tredjedel av alla sammanboende par ogifta och därför är sambolagen något som berör väldigt många människor i dagens samhälle.¹ I början av 1970-talet infördes den första lagen som rörde samboförhållanden. Denna lag behandlade sambors gemensamma bostad och gav i vissa fall samboende rätt att överta den andra partens bostad vid en separation. Under slutet av 1980-talet kom en ny lag som täckte inte bara det gemensamma hemmet utan även det gemensamma bohaget. I samma veva kom även en lag som behandlade homosexuella par som var sammanboende och riksdagen uttalade sig samtidigt att homosexualitet var en fullt accepterad samlevnadsform från samhällets sida. År 2003 kom sambolagen som vi har idag, den täcker alla parförhållanden, oberoende av kön. De tidigare lagarna slutade därför att gälla.² Den nya sambolagen är tänkt att fungera som ett skydd för den svagare parten då samboförhållandet upphör.³

1.1 SYFTE

Syftet med den här uppsatsen är att ta reda på vad det finns för skydd för den svagare parten i ett samboförhållande och även vilka regler som gäller för bodelning när ett samboförhållande har upphört. Avsikten är att ge en övergripande bild över sambolagen och dess skillnader gentemot äktenskapsbalken, med utgångspunkt från skydd för den svagare parten i ett samboförhållande.

1.2 FRÅGESTÄLLNINGAR

- Vad innefattar begreppet svagare part?
- Vad ingår i sambornas gemensamma bostad och bohag?
- Vilket skydd finns för de båda parterna?

1.3 METOD

Jag har i den här uppsatsen använt mig av traditionell juridisk metod, det vill säga jag har studerat lagtext, förarbeten, praxis och doktrin, jag har även tagit hjälp av en del Internetkällor. För att kunna se hur lagen tillämpas så har en tolkning av rekvisiten i lagtexten gjorts. En svårighet i detta arbete har varit att använda mig av relevanta rättsfall inom ämnet, då det inte finns så många sådana. Därför har jag endast använt mig av ett fåtal rättsfall. I första hand har jag använt mig av lagtext då det är den primära källan för juridisk information.

1.4 AVGRÄNSNINGAR

Jag har valt att avgränsa mig mot att endast behandla svensk lagstiftning, och utelämna utländsk lagstiftning eftersom variationen i vad lagen säger varierar från land till land

---

¹ *Sambo, barn, gift, isär?* s.28

² A. Molin, *Samboboken* s. 13

³ Prop. 2002/03:80 s. 25

och dessutom saknas helt i vissa länder. Jag har valt att avgränsa mig enbart mot sambolagen, äktenskapsbalken, föräldrabalken och ärvdabalken och fokusera på vad som gäller vid samboskapets upphörande.

2. TEORI

2.1 HISTORIA

Familjen förr i tiden såg inte ut som många familjer gör nu för tiden, utan personer gifte sig vanligtvis innan de flyttade ihop och äktenskapen höll livet ut. Att skaffa barn med någon som man inte var gift med var väldigt ovanligt. Nu för tiden så kan familjekonstellationer se ut på många olika sätt och det är väldigt vanligt att vara sammanboende innan äktenskap ingås.⁴ Den nu gällande sambolagstiftningen har sin grund i lagstiftning från 1970-talet, bestämmelser från denna har förts vidare i lagstiftningen.⁵ Under 1980-talet började man titta på en särskild lagreglering för samboförhållanden. Sedan tidigare fanns det endast *Lag (1973:651) om ogifta samboendens gemensamma bostad*,⁶ denna lag reglerade angående övertagandet av den gemensamma bostaden. Hänsyn togs speciellt om man hade barn men om det var en hyresrätt eller bostadspart som den andra parten innehade gällde inte dessa regler.⁷ Reglerna från denna lag överfördes till den nya lagen, *Lag (1987:232) om sambors gemensamma hem*, Sambolagen. Sambolagen från 1987 reglerade endast sambor i ett förhållande då den ena var man och den andra var kvinna.⁸ I denna lagen infördes en rätt att dela värdet på den gemensamma bostaden och bohaget.⁹ *Lag (1987:813) om homosexuella sambor*, trädde i kraft samtidigt som den tidigare sambolagen och några år senare kom även en lag som tillät homosexuella ingå partnerskap, *Lag (1994:1117) om registrerat partnerskap*. I lagen som omfattade homosexuella sambor var den viktigaste hänvisningen att sambolagen gällde även för homosexuella.¹⁰ Från och med den 1 maj 2009 har Äktenskapsbalken och alla andra författningar som gäller för makar gjorts könsneutrala och lagen om registrerat partnerskap har upplösts.¹¹ Den nu gällande sambolagen heter *Sambolag (2003:376)* och gäller för ogifta par som lever under äktenskapliknande former. Även om mycket i den nya sambolagen stämmer överens med lagen från 1987 så finns det vissa skillnader. Den nya lagen innehåller en allmän tillämplig och klarare definition av begreppet sambor och den anger även när samboförhållandet ska anses ha upphört.¹² Det är ofta just när samboförhållandet upphör som parterna blir medvetna om att det inte alltid är självklart vem som äger vad och därför måste reda ut detta. Vid ett samboförhållande så flätas ofta ekonomin samman mer och mer desto längre man bor ihop. Den nya sambolagen har därför som huvudsyfte att ge ett minimiskydd åt den svagare parten vid upplösningen av ett samboförhållande.¹³

---

⁴ B. Gullefors, *Samboboken* s. 9

⁵ A. Molin, *Samboboken* s.10

⁶ B. Gullefors, *Samboboken* s. 10

⁷ A. Agell, *Äktenskap Samboende Partnerskap* s. 243

⁸ B. Gullefors, *Samboboken* s. 10

⁹ A. Agell, *Äktenskap Samboende Partnerskap* s. 243

¹⁰ A. Molin, *Samboboken* s.13

¹¹ SvJT 2009 s.996-997

¹² www.regeringen.se

¹³ 2002/03:LU19 s. 8

2.2 ALLMÄNT

Den nya sambolagen som trädde i kraft 1 juli 2003 har inte så stor skillnad innehållsmässigt från den gamla sambolagen, men det finns dock vissa. Sambolagen gäller för både heterosexuella och homosexuella sambor. Det har tagits fram en definition på den egendomen som normalt skall ingå i ett samboförhållande, samboegendomen. En bestämmelse har gjorts på sådan egendom som en sambo får i gåva arv, eller testamente med en föreskrift att den skall vara enskild inte ingår i bodelningen. Sambor kan avtala bort sambolagen och de kan även avtala bort viss egendom från att ingå i bodelningen. Det har införts en tidsfrist på ett år, en bodelning måste begäras innan dess och tiden räknas från det att samboförhållandet upphör.¹⁴

VAD AVSES MED SAMBOR

Inom familjerätt definieras samboförhållande som när två personer stadigvarande bor tillsammans i ett parförhållande och har ett gemensamt hushåll.¹⁵ I den nya lagen talar man inte längre om ”äktenskapsliknande förhållande” och en viktig sak med den nya lagen är att den inte enbart gäller två personer av olika kön, utan även att personer med samma kön skall täckas av sambolagen. Sambolagen gäller dock inte för samboförhållanden där någon av parterna är gift eller registrerad partner med någon annan person.¹⁶

UNDERHÅLLSSKYDD

Vid ett samboförhållande står var och en för sina egna utgifter, det enda som en sambo är skyldig att betala är hyran. Om en sambo har varit hemma exempelvis med de gemensamma barnen kan den andra sambon bli skyldig att kompensera sambon vid en eventuell separation. Sambor saknar däremot en skyldighet att försörja varandra, en sambo behöver inte skjuta till pengar till den andra sambon. Detta kan försvåra för den part som har det sämre ekonomiskt, eftersom om den personen vill söka socialbidrag tas det hänsyn till båda sambornas gemensamma inkomst.¹⁷

UPPLÖSNING AV SAMBOFÖRHÅLLET

Sambolagens övergripande syfte är att ge den svagare parten ett minimiskydd när samboförhållandet upplöses,¹⁸ för att ett samboförhållande ska upplösas finns flera sätt. Ett samboförhållande kan upplösas om en eller båda parterna gifter sig, om de gifter sig med varandra så övergår samboförhållandet till äktenskap. Om samborna flyttar isär eller om någon av dem avlider upphör också samboförhållandet.¹⁹

---

¹⁴ A. Molin, *Samboboken* s. 12

¹⁵ Sambolagen 1§ 1st

¹⁶ A. Agell, *Civilrätt* s. 384

¹⁷ A. Molin, *Samboboken* s. 135

¹⁸ Prop. 2002/03:80 s. 60

¹⁹ Sambolagen 2§

Enligt en undersökning som Länsförsäkringar har gjort i december 2009 är det endast 35 procent av samboparen som har diskuterat ekonomin vid eventuell separation eller om någon av parterna avlider. Knappt 50 procent av dem som har pratat igenom hur de vill att det ska vara har ordnat med juridiska papper. I rapporten skrivs att det borde vara betydligt fler av de som är sammanboende som gemensamt diskuterat dessa frågor med varandra och även behöver skriva juridiska dokument.²⁰

BODELNING

Om samboförhållandet upplöses på ett annat sätt än att parterna ingår äktenskap med varandra, ifall någon av parterna kräver det, skall en bodelning upprättas. Detta är för att den svagare parten skall kunna få ett visst skydd vid bodelningen. Om den ena parten inte vill att en bodelning skall ske så kan tingsrätten förordna om en bodelning. Vid bodelning fördelas samboegendomen i boet lika mellan de båda parterna, detta sker oberoende av vilken av parterna som har köpt egendomen.²¹ En begäran om bodelning ska ske senast ett år efter det att samboförhållandet har upplösts, men om förhållandet upplöstes på grund av att en av samborna avlidit ska bodelningen begäras efter det att bouppteckningen förrättats.²² En bodelning innefattar både en andelsberäkning och en lottläggning. Om det finns någon/några borgenärer regleras deras rättställning.²³

Vid en andelsberäkning ser man först till så att båda parterna får täckning för sina skulder ur den egendomen som de har. Alla skulder får inte räknas av på det här sättet utan de skulder som kopplas till sådant som inte ingår i bodelningen dras av detta i första hand. Om det inte skulle täcka dessa skulder så kan man då dra av det från samboegendomen. Efter en skuldtäckning har gjorts delas sedan den återstående samboegendomen lika mellan samborna.²⁴

Efter andelsberäkningen har gjorts så ska samborna dela på egendomen som ingår i bodelningen. Då får samborna normalt hälften var, den sambo som bäst behöver bostaden eller bohaget kan även få detta om det anses skäligt. Då kan sambon få detta i avräkning på sin lott, eller eventuellt utan avräkning om värdet anses ringa. En sambo har även rätt att få överta mer i bodelningen än den andra sambon och sedan betala detta till den andra sambon i pengar.²⁵

PARTERNAS EGENDOM

Det som utgör samboegendom är den gemensamma bostaden och det gemensamma bohaget som samborna har införskaffat för gemensamt bruk.²⁶ Vad som avses med gemensam bostad är egendom som är avsedd att vara sambornas gemensamma hem, denna egendom kan vara fast egendom, byggnad, bostadsrätt, hyresrätt mm.

---

²⁰ <http://www.lansforsakringar.se>

²¹ F. Grauers, *Ekonomisk familjerätt* s.233

²² Sambolagen 8§

²³ A. Agell, *Äktenskap Samboende Partnerskap* s. 267

²⁴ A. Wickström, *Familjerätten* s. 53

²⁵ A. Wickström, *Familjerätten* s. 54

²⁶ Sambolagen 3§

Gemensamt bohag kan innefatta möbler, hushållsmaskiner och annan inre inredning. Om en av samborna har skaffat sig bostaden eller bohagen innan samboförhållandet upprättades så kan det inte räknas in till den gemensamma bostaden eller bohaget. Ett fritidshus räknas inte som gemensam bostad. Något som bara en av sambon använder räknas inte heller in till det gemensamma bohaget, detta kan vara kläder etc. En bil och annan egendom som hör till fritidssysselsättning räknas inte heller in.²⁷ Egendom som någon av parterna har fått genom gåva eller testamente, med anvisning att den skall vara den ena partens enskilda egendom räknas inte heller.²⁸ Även om bostaden eller bohaget inte har införskaffats för gemensamt bruk kan den andra parten få rätt till detta genom en behovsprövning.²⁹ Vid en behovsprövning får parten rätt till egendom som den andra sambon egentligen skulle bli tilldelad, detta kan vara både bostad och bohag och för att bli tilldelad detta krävs synnerliga skäl. Den andra parten blir även kompenserad för det som den får avstå på grund av behovsprövningen.³⁰ Om en sambo skulle sälja sin enskilda egendom och sedan köpa ny, liknande egendom, kan den nya egendomen bli samboegendom om den skulle vara avsedd för gemensamt bruk. Om man inte skulle vilja att egendomen skulle vara avsedd för detta kan man avtala om att egendomen bara skulle tillhöra den ene sambon.³¹ Om ingen av samborna begär en bodelning så behåller helt enkelt parterna sina egna saker.³²

JÄMKNING

I sambolagen finns det en jämningsregel som kan användas då det i vissa fall skulle vara oskäligt för den ena parten att ge mycket av sin egendom till den andre parten. Regeln om jämkning som finns i sambolagen har en liknande utformning som skevdelningsregeln i äktenskapsbalken.³³ Jämningsreglerna i sambolagen tar, precis som skevdelningsreglerna i äktenskapsbalken, hänsyn till hur länge samboförhållandet har funnits och de ekonomiska förutsättningarna som samborna har. Även om jämningsregeln gör så att en av parterna inte behöver ge så mycket av sin egendom till den andre parten kan inte denna regel göra så att den andre parten måste ge mer av sin egendom till den första parten.³⁴ Till skillnad från skevdelningsregeln i äktenskapsbalken så kan jämningsregeln tillämpas även om bodelningen gäller när en sambo skulle avlida.³⁵

Det finns många regler i sambolagen som liknar reglerna i äktenskapsbalken, men det är ändå inte meningen att sambolagen skall ge ett lika omfattande skydd som

---

²⁷ A. Agell, *Äktenskap Samboende Partnerskap* s. 266

²⁸ F. Grauers, *Ekonomisk familjerätt* s. 225

²⁹ A. Agell, *Äktenskap Samboende Partnerskap* s. 259

³⁰ A. Molin, *Samboboken* s. 103

³¹ F. Grauers, *Ekonomisk familjerätt* s. 230

³² <http://sambo-juridik.blogspot.com>

³³ A. Agell, *Äktenskap Samboende Partnerskap* s. 274, www.jur.uu.se

³⁴ Prop. 2002/03:80 s. 38

³⁵ <http://www.lansforsakringar.se>

äktenskapsbalken. Om man vill ha det omfattade skyddet som ges i äktenskapsbalken måste man istället gifta sig.³⁶

SAMBOAVTAL

Eftersom Sambolagstiftningen är dispositiv så kan man avtala bort denna. Avtalen regleras med hjälp av avtalslagen(1915:218). Sambolagen medger ingen reglering om att avtal om utökning av samboegendom, utan i sådana fall gäller avtalslagen. Avtalslagen reglerar hur avtal ingås och vad som händer om någon av parterna bryter mot avtalet samt hur ett avtal skall tolkas. Avtalet kan vara både skriftligt och muntligt. För vissa typer av avtal kan lagstiftaren kräva skriftlig form för avtalet. Detta kan gälla exempelvis vid köp av fastighet som måste vara skriftliga och innehålla vissa särskilda uppgifter. Även om inte lagen kräver skriftlig form så är skriftliga avtal alltid att föredra ur bevissynpunkt om parterna skulle bli oeniga.

Avtalslagen är en gammal lag och den är därför inte heltäckande utan täcker de mest grundläggande frågorna om avtalens ingående och giltighet. Ett avtal sambos emellan kan endast ändras med ett nytt avtal.³⁷ Enligt Sambolagen så får sambor eller blivande sambor avtala om att bodelning inte skall ske eller att viss egendom inte skall ingå i bodelningen. Genom ett nytt avtal får de ändra vad som tidigare överenskommits. Avtalet skall upprättas skriftligen och undertecknas av samborna eller de blivande samborna. Detta gäller även om någon av dem är underårig eller om avtalet avser egendom som till någon del omfattas av förvaltarskap enligt föräldrabalken. I så fall skall dock förmyndarens eller förvaltarens skriftliga medgivande inhämtas.³⁸

---

³⁶ Prop. 2002/03:80 s. 25

³⁷ J Ramberg, C Ramberg, *Allmän avtalsrätt* s. 23

³⁸ Sambolagen 9§

2.3 ÄKTENSKAP

Äktenskap är något som kom till för väldigt länge sedan och det var en förbindelse mellan en man och en kvinna. Särskilda rättsverkningar är knutna till äktenskapet och dessa kan variera beroende på olika rättsordningar. I Sverige, där vi sedan länge har en kristen syn på äktenskapet, är det förbjudet att gifta sig med mer än en person åt gången.³⁹

Äktenskapet är något som ska vara frivilligt även om det kommer till stånd genom beslut av en myndighet och ingås med hjälp av en vigselförrättare. Om inte båda parterna uttryckligen säger sig vilja ingå äktenskap med den andra parten kan äktenskapet i Sverige inte komma till stånd.⁴⁰

Rättslig jämställdhet fanns med redan i giftermålsbalkens ursprungliga version men den har egentligen genomförts fullt ut i den nyare äktenskapsbalken. Men även fast detta har skett så är den faktiska jämställdheten mer beroende av den sociala och ekonomiska utvecklingen. De flesta kvinnor tjänar idag sina egna pengar och är inte beroende av männen på samma sätt som förr i tiden.⁴¹

Den nya äktenskapsbalken antogs av riksdagen den 14 maj 1987 och 2009 blev den könsneutral, vilket gjorde så att två personer av samma kön kan ingå äktenskap.⁴²

Äktenskapsbalken består av fyra avdelningar där den första avdelningen innehåller allmänna bestämmelser angående äktenskapet. Den andra avdelningen innehåller äktenskaps ingående och upplösning, den tredje avdelningen innehåller makars ekonomiska förhållande och den fjärde innehåller rättegångsbestämmelser.⁴³

UNDERHÅLL

I äktenskapsbalken finns regler om underhåll mellan makar, makar kan även i vissa undantagsfall åka på att betala underhåll även efter äktenskapet.⁴⁴ Att makarna ska betala underhåll till varandra inom äktenskapet är tvingande och båda makarna är skyldiga att bidra till det gemensamma hushållet så gott det går. Makar ska ha samma levnadsstandard och om de inte har detta ska den parten med den bättre levnadsstandarden ge pengar till den andra parten så det täcker det personliga behovet. De pengar som maken har fått till sitt personliga behov blir dennes egen egendom. Om pengarna däremot är överlämnade för makarnas gemensamma behov så tillhör dessa den som gav bort pengarna.⁴⁵ Sambor har inte har någon underhållsskyldighet mot varandra ens efter ett mycket långvarigt förhållande, om inte de har ett avtal

---

³⁹A. Agell, *Civilrätt* s. 370

⁴⁰A. Agell, *Civilrätt* s. 370 f

⁴¹A. Agell, *Civilrätt* s. 371

⁴²Äktenskapsbalk (1987:230) 1 kap, 1§

⁴³Äktenskapsbalk (1987:230)

⁴⁴A. Agell, *Äktenskap Samboende Partnerskap* s. 54

⁴⁵A. Agell, *Äktenskap Samboende Partnerskap* s. 56

sinsemellan. Även om ett avtal finns så kan det vara osäkert om detta ska gälla, speciellt om det är ett avtal för framtida underhåll.⁴⁶

SEPARATION

Vid en separation i ett äktenskap görs en bodelning. Detta innebär att giftorättsgodset delas lika mellan makarna, innan detta görs en skuldavräkning, makarna får dra av sina skulder från giftorättsgodset och det som blir kvar delas vanligtvis så att makarna får hälften var.⁴⁷

Om ett äktenskap har varit kortvarigt så tillämpas en jämningsbestämmelse, kallad skevdelningsregeln, för att skydda den mest förmögna maken. I fall där ett kortvarigt äktenskap finns, mindre än fem år, kan det kännas orimligt att dela giftorättsgodset på hälften. I dessa fall delas mindre av giftorättsgodset och man tar även hänsyn till ifall makarna har bott ihop innan äktenskapet ingicks. Denna regel kan även vid speciella fall användas vid längre äktenskap då en hälftendelning känns orimlig. Skevdelningsregeln ska ses mer som en riktlinje än en regel som måste följas och anpassas efter hur varje situation ser ut.⁴⁸ Skevdelningsregeln gäller alltså för att skydda den rikare maken vid en separation, denna får då behålla en större del av giftorättsgodset än vad som annars skulle ha tillfallit denne. På så sätt hindras en make att skilja till sig pengar genom att ingå kortvariga äktenskap med en mer förmögen make.⁴⁹ Denna regel gäller inte vid bodelning om det är på grund av en makes död.⁵⁰

---

⁴⁶A. Agell, *Äktenskap Samboende Partnerskap* s. 255

⁴⁷ A. Agell, *Civilrätt* s. 376

⁴⁸ L. Tottie, *Äktenskapsbalken och promulgationslag m.m.* s. 427

⁴⁹A. Agell, *Äktenskap Samboende Partnerskap* s. 187

⁵⁰A. Wickström, *Familjerätten* s. 39

2.4 BARN

Under 1860-1960-talet var i snitt ungefär 10% av alla barn som föddes barn till en ogift mor, under början av 2000-talet var över hälften av alla barn som föddes barn till ogifta mödrar.⁵¹ Att skaffa barn i ett samboförhållande är ingenting som längre ses som ovanligt, det är numera vanligare än barn inom äktenskapet. Många av de bestämmelser som reglerar förhållandet mellan föräldrar och barn finns i föräldrabalken och därför är det inte allt för många skillnader vad gäller äktenskap och samboförhållanden.⁵²

FÖRÄLDRASKAP

När ett barn föds så är det inga problem att fastställa vem som är mor till barnet, vem som är far blir automatiskt maken om det finns ett äktenskap. Om modern är änka och barnet är fött inom sådan tid att mannen troligtvis levde då barnet blev till blir även denna automatiskt barnets far. Detta går däremot att bryta för i vissa fall kan ju en annan man vara den riktiga fadern. Vid ett samboförhållande så antas inte att mannen är pappan och då måste faderskapets fastställas och detta kan göras på olika sätt. Pappan måste själv bekräfta faderskapet. Socialnämnden kan göra en bekräftelse av faderskapet, detta skall ske skriftligt och bevitnas av två personer, socialnämnden ställer även frågor till föräldrarna och då gäller det att övertyga dem om att mannen verkligen är far till barnet och att det inte finns någon annan möjlig pappa. En faderskapsbekräftelse kontrolleras inte särskilt noga och ibland händer det att fel person tar på sig barnets faderskap.⁵³ Ett annat sätt att göra ett fastställande av faderskapet är genom en dom, detta kan göras även om barnet har blivit lite äldre men har blivit allt ovanligare.⁵⁴

I vissa fall kan man även utreda vem det är som är mor till barnet, detta är något som dock inte är lika vanligt som att göra en faderskapsbestämmelse. Den som föder barnet brukar oftast vara den som räknas som barnets moder.⁵⁵

VÅRDNAD

Om paret är gifta får föräldrarna automatiskt gemensam vårdnad om barnet då barnet föds. Vid samboförhållande är det mamman som får vårdnaden, för gemensam vårdnad kan man ordna detta hos socialnämnden när man ordnar faderskapsintyget eller så kan man ansöka om detta hos tingsrätten. Vid en separation så behåller båda föräldrarna vårdnaden om barnet om de hade gemensam vårdnad innan separationen. Om bara en av parterna hade vårdnaden av barnet innan separationen behåller den föräldern vårdnaden

---

⁵¹ Å. Saldeen, Barn- och föräldrarätt s. 30

⁵² Föräldrabalk (1949:381)

⁵³ J. Schiratzki, *Barnrättens grunder* s. 50

⁵⁴ J. Schiratzki, *Barnrättens grunder* s. 52

⁵⁵ J. Schiratzki, *Barnrättens grunder* s. 49

av barnet även efter separationen.⁵⁶ Om en förälder ska betala underhåll till barnet gäller samma regler för gifta som för sambor.⁵⁷

ADOPTION

Vid adoption tar adoptivföräldrar över de rättsliga banden från de biologiska föräldrarna. Detta medför att adoptivbarn har samma rättigheter som biologiska barn. Även vid adoption ser det olika ut beroende på om man är gift eller sambo. Enligt föräldrabalken så kan man ansöka om gemensam adoption när man är gift eller har ingått partnerskap. Inom äktenskap/partnerskap får man adoptera tillsammans, som sambo får man det inte. Man får däremot adoptera ett barn om man lever inom ett samboförhållande men då sker denna adoption som enskild individ. Det innebär att båda parterna i samboförhållandet inte kan bli barnets adoptivföräldrar, det blir inte med gemensam vårdnad.⁵⁸

SEPARATION

Om barn finns med i bilden vid en separation så finns det vissa skillnader i lagarna. Bodelningen kan gå till på ett annat sätt än vid enbart ett samboförhållande/äktenskap. När man flyttar isär med barn kan bostaden tillfalla den ena parten som behöver den mest, då den parten som har vårdnaden om barn. Om en part får behålla bostad och bohag blir den skyldig att betala den andra partens förlust för detta. Detta gäller oavsett vilken typ av fastighet som det gäller. Om man skiljer sig med barn under 16 år så får man en betänketid innan skilsmässan går igenom, detta gäller även om barnet bara tillhör en i äktenskapet men har till boende hos den föräldern. Det finns även andra orsaker till att ett gift par kan få betänketid innan skilsmässan går igenom. Om man däremot är sambo så får man flytta isär och även om man har gemensamma barn krävs ingen betänketid.⁵⁹

---

⁵⁶ J. Schiratzki, *Barnrättens grunder* s. 90

⁵⁷ <http://www.swedbank.se/>

⁵⁸ A. Molin, *Samboboken* s. 139

⁵⁹ <http://www.swedbank.se/>

2.5 ARVSRÄTT

Ärvdabalken reglerar vad som skall ske med någons tillgångar om denne person avlider, vem som rätten att ärva tillfaller. Ärvdabalken reglerar även hur det genom testamente går att styra vad som ska ske med ens egendom den dag personen avlider, samt även vilka krav som måste vara uppfyllda för att testamentet ska vara giltigt. Reglerna för vad som gäller är olika beroende på om man är gifta eller sambos och som gift har man ett mycket starkare skydd. Ärvdabalken innehåller bland annat regler om bouppteckning, arv och testamente.⁶⁰

BOUPPTECKNING

En bouppteckning innebär att en förteckning över den avlidnes tillgångar och skulder görs, vilket normalt skall förrättas senast tre månader efter dödsfallet.⁶¹ Numera har skatteverket hand om registreringen av bouppteckningar, tidigare var detta tingsrättens uppgift. Efter bouppteckningen har upprättats skall den inom en månad vara skatteverket tillhanda. Den avlidnes tillgångar och skulder ska antecknas så som de var vid dödsfallet, därefter anges sammanlagt tillgångarnas värde och skuldernas belopp och detta är ett underlag för en senare bodelning.⁶²

ARV

När den ene maken i ett äktenskap avlider har den andre maken en viss arvsrätt,⁶³ denna kan variera beroende på om det finns gemensamma barn eller särkullbarn.⁶⁴ Som barn till den avlidne har man alltid rätt till minst sin laglott, laglotten består av halva arvslotten. Om flera barn finns delar dessa på arvet. Laglotten går inte att testamentera bort, om inget testamente finns får däremot barnen hela arvet.⁶⁵ Den efterlevande maken har rätt till arvet om inga barn skulle finnas, men detta arv är något som kan testamenteras bort. Om barn finns så har maken en förfoganderätt på arvet som går till de gemensamma barnen, särkullbarn får sitt arv direkt.⁶⁶

När någon avlider ärver i första hand bröstarvingarna, alltså barnen, detta är den första arvsklassen. I den andra arvsklassen finns föräldrar, syskon eller syskonbarn, i den tredje far- och morföräldrar och deras avkomlingar, förutom i rakt nedgående led.⁶⁷

Om man däremot inte skulle vara gifta utan bara sambos så har man ingen arvsrätt, men man har däremot rätt att få en bodelning och sin del i boet. Sambolagen har även en regel som ger en efterlevande sambo rätt till en större del av bohaget. Lilla basbeloppsregeln ger sambon i vissa fall rätt till bohag som den andra sambon äger upp

---

⁶⁰ A. Wickström, *Familjerätten* s. 157f

⁶¹ Ärvdabalken 20 kap, 1§

⁶² A. Agell, *Civilrätt* s. 417f

⁶³ Å. Saldeen, *Arvsrätt* s. 52

⁶⁴ Å. Saldeen, *Arvsrätt* s. 56

⁶⁵ A. Agell, *Civilrätt* s. 410

⁶⁶ A. Agell, *Äktenskap Samboende Partnerskap* s. 220

⁶⁷ Å. Saldeen, *Arvsrätt* s. 42f

till ett värde av två basbelopp om sambon skulle avlida⁶⁸. När en sambo avlider är det meningen att man ska ha samma rättigheter som vid en separation⁶⁹

Om en sambo är gravid och den andra sambon skulle avlida får den efterlevande sambon överta den gemensamma bostaden och bohaget, mot ersättning, det resterande tillfaller den avlidnes barn, både tidigare sådana och det väntade barnet. Om det inte finns något tidigare barn ärver endast det ofödda barnet då detta föds, fram till dess får en god man utses som bevakar det ofödda barnets rätt. Skulle ett missfall ske så går arvet till den avlidne sambons tidigare barn och om inte sådana finns går det till föräldrarna.⁷⁰

Om en sambo avlider så blir inte den andra sambon alltid förmånstagare för livförsäkringen. Detta skiljer från olika försäkringsbolag och för att en sambo ska bli förmånstagare för försäkringen är det viktigt att förhållandet bestod vid tiden för dödsfallet.⁷¹

TESTAMENTE

Testamente är en rättshandling och det är personen som upprättar testamentet som bestämmer vem som ska ärva och vad som ska ärvas. Det enda sättet som finns för en sambo att få ärva den andra sambon är att den avlidne har skrivit ett testamente med den andra sambon. Detta är dock något som inte ger ett lika bra skydd för den efterlevande som om de hade varit gifta. Ett inbördes testamente är ett testamente där två eller fler skriver ett gemensamt testamente, där de bestämmer om sin egendom. Inbördes testamente är vanligast mellan två personer som lever i ett förhållande med varandra, men det används även ofta mellan syskon och andra nära släktingar.⁷² Det enda som inte går att testamentera bort är laglotten som går direkt till bröstarvingar, om en sambo har skrivit ett testamente till förmån för sambon så kan dennes barn, både gemensamma och särkullbarn, kräva att testamentet jämkas.⁷³ Ett testamente måste som regel vid ingåendet upprättas skriftligt. Två vittnen måste även närvara och skriva under testamentet, de behöver dock inte ha någon kännedom om vad testamentet innehåller. I vissa fall finns undantag från detta, så kallade nödtestamenten. Ett nödtestamente kan upprättas i nödfall om inte formkraven kan uppfyllas, då kan testamentet göras muntligt med två vittnen, det kan även göras skriftligt utan vittnen.⁷⁴

---

⁶⁸ A. Agell, *Äktenskap Samboende Partnerskap* s. 284

⁶⁹ A. Agell, *Äktenskap Samboende Partnerskap* s. 283

⁷⁰ A. Molin, *Samboboken* s. 139

⁷¹ A. Molin, *Samboboken* s. 126

⁷² <http://lagen.nu>

⁷³ B. Gullefors, *Samboboken* s. 117

⁷⁴ A. Agell, *Civilrätt* s.412f

3. PRAXIS

NJA 2003 s. 650

2003:94

Detta rättsfall handlar om huruvida ett skriftligt avtal mellan sambor kan göra så att bostaden inte skall delas enligt sambolagen utan efter hur många andelar de har i bostaden.

BAKGRUND:

Den 11 februari 1996 flyttade L.B. och O.H. ihop som sambor i en hyresrättslägenhet i Stockholm. Fastigheten förvärvades 1997 av en bostadsrättsförening och lägenheten uppläts genom ett upplåtelseavtal 1998 till L.B., O.H. och O.H.:s två minderåriga döttrar. L.B. ägde 8,14 %, O.H. 46,7 % och döttrarna 22,58 % var. Bostadsrätten såldes i september 2000 på en offentlig aktion enligt samäganderättslagens regler och 1290 859kr sattes in hos länsstyrelsen enligt lagen (1927:56) om nedsättning av pengar hos en myndighet.

TINGSRÄTTEN

L.B. anförde i Stockholms tingsrätt att de 54,84 % av bostadsrätten som hon och O.H. ägde tillsammans inte hade sålts vid samboförhållandets upphörande och att det därför skulle delas enligt sambolagen och att de skulle få 27,42 % av värdet vardera. Det belopp som var insatt hos länsstyrelsen motsvarade det belopp som var skillnaden mellan den andel som L.B. redan hade fått, och den andel som hon var berättigad till om det skulle ske en hälftendelning. I Tingsrätten yrkade hon därför på att O.H. skulle betala det beloppet tillsammans med ränta, men detta var något som O.H. bestred då han ansåg att ett avtal fanns och att sambolagen inte skulle gälla. Bodelningen skulle därför ske med en jämkning av parternas andelar av bostadsrätten.

DOMSKÄL

Uppgifterna som parterna hade lämnat om bostadsrättslägenheten visade på att de hade skaffat lägenheten för gemensamt boende och de borde då omfattas av reglerna i 1987 års sambolag. Parterna skrev ett avtal om hur de skulle göra med de andelar de ägde i lägenheten vid en eventuell försäljning, men avtalet innehöll inte någon hänvisning till sambolagen och man kunde då inte veta om de hade sambolagen i åtanke när de skrev avtalet eller om de ens kände till avtalet vid tidpunkten. Båda parterna har haft goda inkomster under sambotiden och båda parterna har även hittat andra bostäder efter separationen. Eftersom avtalet kom till bara två och ett halvt år innan separationen så borde ingen annan omständighet ha tillkommit som skulle ändra förutsättningarna för avtalet. Avtalet skulle alltså gälla och L.Bs talan lämnades utan bifall.

HOVRÄTTEN

L.B överklagade domen i Svea hovrätt.

DOMSKÄL

Vid hovrätten fastställdes det att O.H skulle tilldelas tre fjärdedelar av boets nettobehållning. O.H skulle ge ett belopp till L.B som motsvarade en fjärdedel med avdrag från det som hon redan hade fått.

HÖGSTA DOMSTOLEN

O.H överklagade Hovrättens dom och yrkade att Tingsrättens dom skulle fastställas.

DOMSKÄL

En huvudregel som fanns vid tidpunkten för separationen och som var tillämplig både i den nuvarande lagen och lagen som är tillämplig på fallet, är att sambornas gemensamma bostad och bohag ska, på begäran, fördelas mellan parterna genom bodelning om det är egendom som har förvärvats för gemensamt begagnande. Även om bostaden ägs av någon annan än samborna skall regeln vara tillämplig på sambornas del. Om samborna har kommit överens i ett skriftligt avtal kan regeln avtalas bort. Det anges inte i avtalet något om vad som skulle hända om samboförhållandet upplöstes och man kan inte heller se att avtalet skulle ha en gemensam partsvilja att regeln om rätt till delning skulle sättas ur spel. Med tanke på förhållandets längd så kunde jämkning ske, och domslutet blev därför att O.H skulle betala 338990 kr till L.B, tillsammans med ränta.

NJA 2004 s. 542

2004:59

Detta rättsfall handlar om en fastighet som den ena sambon hade ägt innan samboförhållandet inleddes, en tillbyggnad som var tänkt som parets gemensamma bostad hade byggts till fastigheten. Frågan var vad det egentligen var som skulle ingå i bodelningen.

BAKGRUND:

I.V och B.L bodde ihop 1992-1995, 1997 återupptog de samboförhållandet. B.L var ensam ägare till en fastighet då samboförhållandet inleddes och på fastigheten fanns ett mindre fritidshus. Till fritidshuset uppfördes under 1997 och 1998 en tillbyggnad som var avsedd som I.V och B.Ls gemensamma boende. 2001 upphörde deras samboförhållande och fram till dess hade de nyttjat utbyggnaden som en åretruntbostad. Enligt sambolagen så är sambors gemensamma bostad fast egendom som samborna eller någon av dem äger eller innehar med tomträtt, om det finns en byggnad på egendomen som är avsedd som sambornas gemensamma hem och egendomen innehas huvudsakligen för detta ändamål. Byggnad eller del av byggnad som innehas med hyresrätt och annan slags rätt kan också utgöra gemensam bostad.

Bodelningsförrättaren ansåg att I.V inte hade rätt till någon del av byggnadens värde.

TINGSRÄTTEN

I.V ansökte om stämning mot B.L och ansåg att bodelningen var felaktig.

BESLUT

Målet förklarades vilande och skall tas upp i Högsta domstolen.

HÖGSTA DOMSTOLEN

Högsta domstolen ansåg att bostadsbyggnaden utgjorde fast egendom och att den som byggnad inte var att betrakta som en gemensam bostad. Då B.L var ägare till fastigheten redan innan samboförhållandet gör att fastigheten inte förvärvats för gemensamt bruk och även då tillbyggnaden på fastigheten kom under samboförhållandet ansåg Högsta domstolen att det inte skulle bli någon annan bedömning.

NJA 2006 s. 206

2006:26

Detta rättsfall handlar om huruvida den ena parten skall betala ut ersättning då hon har bott kvar i den samägda bostadsrättslägenheten efter separationen, i enighet med domstols förordnande.

BAKGRUND:

R.K och A.Z var tidigare sambor och har även två barn tillsammans, de flyttade 1996 ihop i en gemensam bostad, ett radhus i form av en bostadsrätt. I juli 1998 separerade de och A.Z fick efter medgivande från R.K rätt av tingsrätten att bo kvar i bostaden till dess att bodelning hade upprättats. Det uppstod en tvist mellan parterna om vem som egentligen hade äganderätt på bostaden och det uppstod även en tvist rörande om A.Z var betalningsskyldig till R.K för nyttjandet av bostadsrätten.

TINGSRÄTTEN:

R.K ansåg att de ägde bostadsrätten tillsammans och att A.Z borde betala ersättning till honom med början på ett år efter separationen. R.K ansåg att det var A.Zs agerande som hade gjort så att bodelningen dragit ut på tiden, hon hade även upprättat en handling i anslutning till separationen där A.Z ansåg att R.K var ensam ägare till bostadsrätten. A.Z själv nekade till detta och hon ansåg även att det var R.Ks fel att bodelningen hade dragit ut på tiden då han hävdade äganderätten på bostaden.

BESLUT:

Eftersom bodelningen dragit ut på tiden och A.Z hade fått bo kvar i lägenheten så pass länge, till hennes förmån men till R.Ks nackdel så ansåg Tingsrätten att A.Z skulle betala ersättning till R.K.

HOVRÄTTEN:

A.Z överklagade och samma omständigheter fanns som i Tingsrätten.

BESLUT:

I samband med äktenskapsskillnad har inte den make som äger lägenheten i allmänhet rätt till ersättning för att den andre maken skall få bo kvar i bostaden men om nyttjanderätten kvarstår under lång tid kan en sådan rätt tillkomma. Ovanligt lång tid är vanligtvis ett år. I detta fall är det en bostadsrätt som båda parterna äger.

Hovrätten anslöt sig till bedömningarna i Tingsrättens dom och fastställde även denna.

HÖGSTA DOMSTOL:

A.Z överklagade igen på samma grunder.

BESLUT:

Högsta domstolen ansåg att parten som bodde kvar i bostaden skulle betala ut ersättning redan efter ett par månader och i vissa fall redan direkt efter separationen om inte parterna hade kommit överens om annat. Högsta domstolen anslöt sig i stort till de tidigare bedömningarna och fastställde hovrättens domslut.

4. DISKUSSION

I dagens samhälle lever en väldigt stor del av alla som bor ihop i samboförhållanden. Därför är det av stor vikt att det finns lagstiftning som reglerar detta. Det finns lagstiftning inom området, även fast den inte reglerar lika mycket som motsvarande lagstiftning gör för de som ingår äktenskap med varandra. Sambolagen och äktenskapsbalken har många likheter med varandra och det kan ju tyckas vara bra eftersom det finns en hel del likheter mellan att vara sambo och att vara äkta makar. Sambolagstiftningen reglerar däremot inte lika mycket som äktenskapslagstiftningen, så därför innebär det inte samma juridiska och ekonomiska trygghet att vara sambo. Det kan innebära stora konsekvenser eftersom många väljer att inte gifta sig och tryggheten för den svagare parten i ett samboförhållande reglerar bara den gemensamma bostaden och bohaget. Om en av parterna köper det mesta till hemmet, medan den andra parten sparar sina pengar, är det den som har köpt alla sakerna som blir av med mest vid en separation. Det finns några stora skillnader mellan att vara gift och sambo. Sambor ärver inte varandra. Sambor är inte underhållsskyldiga gentemot varandra. Sambor är inte alltid förmåstagare till varandras livförsäkringar.

I vissa andra länder ger sambolagstiftningen ett starkare skydd, exempelvis i Norge, Danmark, Frankrike och i vissa stater i USA⁷⁵. När man är sambo så regleras bara bostad och bohag som är för gemensamt bruk. Inom äktenskapet innefattas det mesta man äger och har, om man inte har avtalat bort detta. Om den ene sambon har en bil så kan inte den andra sambon få denna vid en eventuell separation och det tycker jag är väldigt bra då man trots allt har valt att bara vara sambos och inte har en lika stark relation som gifta. Att två parter inte skulle vilja ha med deras egna saker vid en bodelning är fullt förståeligt. Orsaker till att välja att inte ingå äktenskap kan vara flera, exempelvis så kan man vara osäker på förhållandet, men välja att flytta ihop med varandra i alla fall. Om man är osäker på sitt förhållande så är chanserna att det kommer att hålla kanske oftast inte så stora och om man som sambo skulle behöva dela på pengar, bilar, fritidshus etc. hade nog många valt att inte flytta ihop. De personerna som har dålig kontroll över vad som skulle hända vid en eventuell separation skulle kunna få sig en chock, då de plötsligt blir varse om vad som ska vara med vid bodelningen. Många personer lever i övertygelsen att de skall få behålla det som de själva har köpt in, men så är inte alltid fallet. När personer har köpt saker till gemensamt bruk efter det att samboförhållandet inletts ska parterna dela på dessa saker, vilket är något som även gäller för bostaden.

Om barn finns med i samboförhållande eller inte gör även en viss skillnad. Lagstiftningen om barn finns till stor del i föräldrabalken och skillnaden mellan om man är gift eller sambo spelar inte allt för stor roll i de flesta fallen. Barns trygghet är lika viktig oavsett vad föräldrarna har valt för samlevnadsform. Skillnaden visar sig däremot ganska mycket när det kommer till adoption. Där så ser man hellre att en person adopterar barn som ensamstående än som sambo. Med tanke på hur många som väljer att leva i samboförhållande livet ut och har en trygg relation trots att de inte har gift sig

---

⁷⁵ <http://www.realtid.se/>

borde de kunna ge ett barn en trygg uppväxt. Att en ensamstående däremot kan få adoptera känns som att barnet har större risk att få åka mellan olika förhållanden. Jag tycker ju självklart att ensamstående ska få adoptera barn, men jag tycker även att sambor ska få adoptera och jag tror att väldigt många som väljer att adoptera verkligen vill ha barnet och tar bra hand om det oavsett vad för samlevnadsform som är vald. Jag tror att de som är sambor och vill adoptera tillsammans har en väldigt stark relation, adoptera är inte något som man kan göra av ren impuls.

Det finns också en viss skillnad när det kommer till vårdnaden, vid äktenskap går den automatiskt till båda föräldrarna. Så blir det inte vid samboskap. Att inte pappan också får vårdnaden om barnet när det föds tycker jag är orättvist. Pappan är ändå barnets pappa och han kan vara en minst lika bra förälder som mamman och jag tycker han har all rätt i världen att få vara med och bestämma om hans barn.

Sambolagens övergripande syfte är att skydda den svagare parten vid en eventuell bodelning, med den svagare parten avses den part som är svagast ekonomiskt. Vid bodelning sker en delning av bostaden och en delning av bohaget. Beroende på när bostaden införskaffades och vad syftet med införskaffandet av denna var kan den vara med vid bodelningen. Om en eller båda av parterna införskaffade bostaden med syftet att den skulle vara för sambornas gemensamma bruk så skall denna vara med vid bodelningen. Bohaget som samborna skaffade för gemensamt bruk ska också vara med vid bodelningen. Om en av parterna har saker sedan tidigare ingår inte detta i bodelningen, om parten däremot säljer sakerna och köper nytt som ska vara för gemensamt bruk skall detta ingå i bodelningen. Detta skiljer sig från äktenskapsbalken. Om parterna är gifta eller har ingått partnerskap med varandra så ska de flesta av sakerna vara med vid bodelningen, även om de införskaffades innan äktenskapet och därför inte var avsedda för gemensamt bruk vid införskaffandet.

Som sambo får man ingenting i arv om den andra sambon skulle avlida, om man däremot hade varit gifta får man arva om inte några bröstarvingar finns, om man som gift har gemensamma barn övertas deras del fram till dess att man själv dör. Att det är ett svagare skydd vid ett sådant fall när man är sambo anser jag kan vara dåligt, då sammanboende kan ha en lika stor del i att ha byggt upp hus och hem och även andra tillgångar trots att de har valt att inte gifta sig med varandra. Många personer som är sambos kanske inte tänker på att ordna ett inbördes testamente och ett stort antal vet säkert inte att detta är något som behövs. Andra personer kanske inte tycker det är nödvändigt att upprätta ett inbördes testamente just nu, på grund av olika anledningar. Trots att ett inbördes testamente finns vid samboförhållandet ger det ändå inte samma starka skydd som arvet vid ett äktenskap.

Ett omtalat exempel på att sambolagen ger ett dåligt skydd är när den välkände deckarförfattaren Stieg Larsson avled. Eva Gabrielsson var sambo med Stieg Larsson under trettio år., Stieg Larsson är författaren av de kända Millenniumböckerna. Stieg Larsson och Eva Gabrielsson planerade att bilda ett gemensamt bolag, men hade inte gjort det innan han hastigt avled, så därför hade de inte fått ut några pengar för böckerna. De hade inte heller skrivit något testamente. Genom att sambopar inte ärver varandra så var det Stieg Larssons far och bror som ärvde allt. Eva Gabrielsson har fört

en kamp om rätten till hans verk, hon menar att det är ett systemfel och hon påpekar att det även är många andra som har drabbats hårt av dessa regler. Jag tycker inte att sambolagen är otillräcklig, att det skulle vara ett systemfel att inte få ärva sin sambo. Jag tror däremot att många har en okunskap vad gäller arv sambor emellan och att många, redan när det är för sent får veta vad det är som gäller. Många lever nog i förhoppningen att man som sambo ärver varandra eftersom man lever med varandra. Vid ett långt samboförhållande kanske man borde kolla över vad som gäller vid arv, om man har levt länge och byggt upp livet kring varandra och kanske har gemensamma barn borde kanske arvet få gå till sambon på samma sätt som arvet går till maken när gemensamma barn finns. Om inte annat så borde i alla fall sambon få ha en liten rätt till en del av arvet då de har hjälpts åt att bygga upp det liv som de levde ihop.

Om en person som lever i ett samboförhållande dör så har inte den efterlevande, som tidigare nämnts, laglig arvsrätt, utan det är barn, föräldrar och syskon som ärver. De har rätt att få ut sitt arv på en gång vilket kan innebära ekonomiska konsekvenser för den efterlevande sambon som kan tvingas att lösa ut de som ärver ur exempelvis bostaden. Det kan röra sig om stora summor pengar som kanske medför att tvingas sälja sin bostad för att få fram den summan det handlar om för att kunna lösa ut de som har den lagliga arvsrätten.

Finns det en allmän okunnighet vad gäller rättsmedvetandet, där många lever i förvissningen att vara gift eller sambo i stort sett är samma sak? Jag tror att det är så och att sambolagen kan leda till att människor lever tillsammans som sambos, i en form av falsk trygghet. Jag anser att det är viktigt att jobba med att aktivt medvetengöra sambolagens svagheter vad gäller efterlevandeskydd, för det är svårt att i en situation när ens partner dör som kan vara mycket jobbigt dessutom mitt i sorgen orka kämpa för sin egen rätt. Inbördes testamente är viktigt att upprätta som sambos, men inte ens det ger fullt ut samma skydd som att vara gift. Därför kan det tyckas vara ett enkelt och smidigt sätt att gifta sig av praktiska skäl för att få både ekonomisk och juridisk trygghet.

Att ett samboavtal som parterna har inte ska gälla vid separation tycker jag också är fel, även om man när avtalet skrevs inte tänkte på att det ska gälla vid en separation så har man ju tagit en ställning att man inte vill dela på pengarna som sambos. Varför skulle man då vilja göra det när man är separerar? Om den ena parten betalar mer och pushar den andra parten till att skriva ett avtal så att alla pengarna inte skall ingå vid en försäljning så kan ju jag i alla fall tycka att man inte heller skulle vilja att den andra parten skulle få mer vid en eventuell separation. Med tanke på det första rättsfallet jag tog upp så har de ändå tagit hänsyn till förhållandets längd och jämkning har skett, men jag kan ändå tycka att oavsett hur långt förhållandet varat, borde ett avtal gå före, när lagen är dispositiv, det vill säga att den kan avtalas bort eller åsidosättas och behöver inte följas. Även om avtalet inte preciserade sig mot försäljning av bostaden så har en försäljning ändå skett, även om det var på grund av en separation.

När en tillbyggnad görs på den ena partens redan befintliga byggnad anser jag att det borde vara klart att den andra parten inte kan få dela lika på bostaden. Men eftersom de gjorde det efter samboförhållandet inleddes så tycker jag ändå att den andra sambon ska

få viss ersättning, hon har ju säkert en viss del i tillbyggnaden och jag kan tänka mig att hon har hjälpt till att skjuta till pengar under tiden som bygget höll på. Att just själva tillbyggnaden då skulle råka byggas på den ena partens fastighet gör ju ingen större skillnad för själva tillbyggnaden. Om det var den andra sambon som ägde fastigheten hade säkert samma medel används då tillbyggnaden uppfördes ändå.

Om man äger en bostadsrätt tillsammans med sin sambo så kan man ju oftast inte komma ifrån att någon blir lidande när samboförhållandet tar slut. Om en av parterna får bo kvar i lägenheten efter separationen och den andra, som fortfarande är gemensam ägare av lägenheten måste flytta ut, kan det bli väldigt orättvist om pengarna samtidigt blir låsta i lägenheten. Vid ett sådant fall kan det vara svårt att börja om på nytt efter separationen då man kanske inte har tillgång till pengar, man kan inte köpa en ny lägenhet utan man kanske måste leva fattigt i väntan på pengarna. Jag tycker att det då borde vara självklart att få ersättning av den andra parten, för när man separerar från sin sambo vill man väl ändå kunna börja leva sitt nya liv så fort som möjligt och inte vara låst av att ens före detta sambo inte klarar sig själv.

De rättsfall som jag har redovisat har inte tagit upp något om när den ena parten dör, och detta är något som är av ganska stor vikt i själva teorin. Mina rättsfall är däremot mer inriktade på tvister vid separationer och jag hoppas att det oftast inte blir så många tvister när det kommer till att den ena parten har dött, då det är något som nog är fruktansvärt jobbigt i alla fall att mista en person som stått en så nära.

För att öka tryggheten vid ett samboförhållande kan det vara bra att skriva ett samboavtal och eftersom man inte ärver varandra skriva testamente. Det kan också vara bra att skriva ner vem som äger vad och se till att inte alla gemensamma kostnader görs av samma person utan att man fördelar utgifterna. Om man skulle separera delas ju inte pengarna som finns kvar utan bara saker som har inhandlats. Det kan vara bra att ha ett gemensamt bankkonto eftersom man anses äga hälften var av det som finns på detta.

Varför vill då en del vara sambos och vissa att ingå äktenskap? Det finns nog ingen enkel förklaring på detta. Vissa kanske väljer själva att inte ha samma starka skydd som finns i äktenskapet, som sambo blir man inte lika bundna till varandra och det är lättare och mindre omständigt att separera från varandra. Statistiskt sett separerar många fler par som lever i samboförhållanden än de par som lever i äktenskap⁷⁶. Det är också en hög andel av paren som efter en tids samboende gifter sig med varandra. Ett samboförhållande kan nog i många fall ses som en provotid för om man ska fortsätta leva tillsammans och ta relationen vidare, eller om man ska bryta upp innan man har ingått äktenskap och fått allt för djup anknytning till varandra. Många väljer dock att leva i samboförhållande och det kan finnas olika anledningar till detta, men även om man "bara" är sambo kan man ha som tanke att leva med varandra resten av livet. Det krävs troligtvis starka krafter för att åstadkomma en lagändring som förstärker skyddet i sambolagen vid samboskaps upphörande. Eller är det så att det ska finnas en skillnad vad gäller efterlevandeskydd och separation om man är gift eller sambo? Till en viss del

---

⁷⁶ <http://www.familjeradgivarna.se/>

kan jag tycka det, men jag tycker även att man borde ha ett lite bättre skydd efter ett långt samboförhållande.

Avslutningsvis så vill jag poängtera att utan tvekan så är det absolut bästa att vara gifta för att skapa en juridisk och ekonomisk trygghet, både vid separation eller om någon av parterna avlider.

5. REFERENSER

LITTERATUR:

A. Agell (2008), Äktenskap Samboende Partnerskap, 4 uppl., Uppsala, Iustus förlag, ISBN 978-91-7678-684-0

A. Agell, Å. Malmström (2007), Civilrätt, 20 uppl., Malmö, Liber, ISBN 978-91-47-08699-3

B. Gullefors, B. Lundén (2000), Samboboken, 1 uppl., Näsviken, Björn Lundén information AB, ISBN 91-7027-258-1

F. Grauers (2006), Ekonomisk Familjerätt, 6 uppl., Lund, Studentlitteratur, ISBN 91-7610-252-1

A. Molin, B. Lundén (2010), Samboboken (Elektronisk resurs), 6 uppl. Näsviken, Björn Lundén information

J. Ramberg, C. Ramberg (2007), Allmän Avtalsrätt, 7 uppl., Stockholm, Norstedts Juridik, ISBN 978-91-39-20434-3

Å. Saldeen, (2005), Barn- och familjerätt, 5 uppl., Uppsala, Iustus förlag, ISBN 91-7678-600-5

J. Schiratzki, (2002), Barnrättens grunder, Lund, Studentlitteratur, ISBN 91-44-02483-5

L. Tottie, (1990), Äktenskapsbalken och promulgationslag m.m, Stockholm, Norstedt förlag, ISBN 91-1-897352-3

A. Wickström, U. Komujärvi, (2011), Familjerätten: En introduktion, 3 uppl., Stockholm, Norstedts Juridik, ISBN 978-913920541-8

Sambo, barn, gift, isär?, parbildning och separationer bland förstagångsföräldrar (2012), Stockholm, Statistiska centralbyrån.

INTERNET:

<http://www.familjeradgivarna.se/om-familjen/fakta-om-familjen/CBFA53F6F65D464B80CAA3600C669A4C> 2012-05-06

<http://www.jur.uu.se/ForskningsInfo.aspx?ForskningsId=590> 2010-05-05

http://lagen.nu/begrepp/Inbordes_testamente 2010-05-15

http://www.lansforsakringar.se/privat/om_oss/press_och_media/rapporter_o_undersokningar/trygg_sambo/sidor/default.aspx 2010-05-04

http://www.realtid.se/ArticlePages/201005/12/20100512114214_Realtid394/20100512114214_Realtid394.dbp.asp 2012-05-06

<http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/104564> 2010-05-04

<http://sambo-juridik.blogspot.com> 2010-04-30

<http://www.swedbank.se/privat/mer-om-privatekonomi/familj/att-flytta-isar/index.htm>
2012-05-06

JURIDISKT MATERIAL:

ARTIKLAR:

Svensk Juristtidning 2009

BETÄNKANDE:

2002/03:LU19

LAG:

Föräldrabalk (1949:381)

Sambolag (2003:376)

Äktenskapsbalk (1987:230)

Ärvdabalk (1958:637)

PROPOSITIONER:

Prop. 2002/03:80 Ny sambolag

RÄTTSFALL:

NJA 2003 s.650

NJA 2004 s.542

NJA 2006 s. 206